

UZASADNIENIE

Postanowieniem z dnia 22 września 2015 roku Sąd Rejonowy w Zgierzu w sprawie o sygn. akt I Ns 1006/15 z udziałem M. M. (1), Banku (...) Spółki Akcyjnej z siedzibą w W. i (...) spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w S., oddalił wniosek E. M. o zatwierdzenie uchylenia się od skutków prawnych niezłożenia w terminie oświadczenia o odrzuceniu spadku po jej mężu - M. M. (2).

Powyższe rozstrzygnięcie zapadło w oparciu o ustalenie, że mąż E. M. zmarł w dniu 22 lipca 2012 roku w R.. Postępowanie o stwierdzenie nabycia spadku po zmarłym zostało wszczęte na wniosek (...) spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w S. w dniu 20 grudnia 2013 roku. W treści wniosku (...) spółka z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w S. wskazała, że przysługuje jej wierzytelność wobec spadkodawcy wynikająca z tytułu wykonawczego – nakazu zapłaty wydanego przez Sąd Rejonowy w Zgierzu w dniu 27 marca 2006 roku w sprawie o sygn. akt Nc 330/06. Uczestnikiem w sprawie prowadzonej z powyższego wniosku był także Bank (...) Spółka Akcyjna z siedzibą w W., również będący wierzycielem spadkodawcy.

Odpis wniosku oraz wezwanie na rozprawę w dniu 12 marca 2014 r., w której jednak wnioskodawczyni nie uczestniczyła, doręczono E. M. w dniu 14 lutego 2014 roku w trybie skutecznej awizacji. W dniu 9 września 2014 roku E. M. złożyła wniosek o zatwierdzenie uchylenia się od skutków prawnych niezachowania terminu do złożenia oświadczenia o odrzuceniu spadku oraz o przyjęcie oświadczenia o odrzuceniu spadku po zmarłym w dniu 21 lipca 2012 roku M. M. (2), który z powodu nieuzupełnienia jego braków formalnych został zwrócony zarządzeniem z dnia 20 października 2014 roku. Na terminie rozprawy w dniu 22 września 2015 roku wnioskodawczyni złożyła oświadczenie o odrzuceniu spadku.

Sąd Rejonowy zważył, że nie zostały spełnione przesłanki uzasadniające uchylenie się od skutków niezłożenia w terminie oświadczenia o odrzuceniu spadku wynikające z przepisu art. 1019 k.c. oraz że wniosek nie zasługuje na uwzględnienie z powodu uchybienia terminowi wynikającemu z przepisu art. 88 § 2 k.c., co skutkowało wygaśnięciem prawa do uchylenia się od skutków niezłożenia oświadczenia o odrzuceniu spadku w terminie.

Sąd Rejonowy poparł stanowisko, wyrażone też w licznych orzeczeniach Sądu Najwyższego, że zastosowanie przepisu art. 1019 k.c. wymaga nie tylko tego, aby błąd, na który to powoływała się wnioskodawczyni był istotny i dotyczył treści przyjęcia spadku, ale także, aby nie stanowił on następstwa niedołożenia należytej staranności przez spadkobiercę. Skoro jednak wnioskodawczyni jako przyczynę uchybienia terminowi do złożenia oświadczenia o odrzuceniu spadku wskazała brak kontaktu ze zmarłym mężem i nieświadomość posiadania przez niego zobowiązań, a jednocześnie wskazała, że o istnieniu długów spadkowych dowiedziała się w związku ze złożeniem przez wierzycieli spadkodawcy wniosków o stwierdzenie nabycia spadku – a mimo to nie podjęła żadnych działań w celu ustalenia co wchodzi w skład spadku po zmarłym mężu – to nie dochowała należytej staranności wymaganej od spadkobiercy.

Z kolei w odniesieniu do uchybienia rocznemu terminowi na uchylenie się od skutków prawnych niezłożenia w terminie oświadczenia o odrzuceniu spadku, Sąd Rejonowy wskazał, że termin ten upłynął dla wnioskodawczyni najpóźniej z dniem 14 lutego 2015 r., czyli rok po dacie, kiedy otrzymała odpis wniosku wraz z załącznikami w sprawie o stwierdzenie nabycia spadku po zmarłym mężu.

Sąd Rejonowy zważył także, że nie wywołał żadnych skutków prawnych wniosek E. M. o zatwierdzenie uchylenia się od skutków prawnych niezachowania terminu do złożenia oświadczenia o odrzuceniu spadku, a to z powodu zwrotu tego wniosku na podstawie art. 130 § 2 k.p.c. z uwagi na nieuzupełnienie jego braków formalnych.

Apelację od powyższego postanowienia złożyła wnioskodawczyni E. M., zaskarżając je w całości.

Skarżąca zakwestionowała rozstrzygnięcie Sądu przede wszystkim dlatego, że Sąd oddalił wniosek głównie z powodu braku wiedzy wnioskodawczyni o testamentie zmarłego męża, nadto Sąd, zdaniem skarżącej, błędnie przyjął, że

wnioskodawczyni ponosi odpowiedzialność za zobowiązania zmarłego męża, o których wnioskodawczyni nie wiedziała i które były wynikiem nadużywania przez męża powódki alkoholu oraz powstały jeszcze przed zawarciem małżeństwa z M. M. (2). A. podniosła także, że nawet po zawarciu związku małżeńskiego ze spadkodawcą prowadziła osobny rachunek bankowy oraz posiadała własną kartę płatniczą, zaś z informacji uzyskanych z banku, w którym otwarty rachunek miał spadkodawca wynikało, że nie posiadał on w nim zadłużenia.

W konkluzji skarżąca wskazała, że uchybienie rocznemu terminowi do złożenia oświadczenia o odrzuceniu spadku po zmarłym mężu wynikało z faktu, iż bank, będący wierzycielem jej zmarłego męża zbyt późno wniósł o stwierdzenie nabycia spadku po nim, dlatego wnioskodawczyni nie zdołała zachować wymaganego terminu (apelacja – k. 45-48).

W odpowiedzi na apelację uczestniczka (...) spółka z ograniczoną odpowiedzialnością w S. wniosła o jej oddalenie oraz o zasądzenie od wnioskodawczyni na jej rzecz kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych (odpowiedź na apelację – k. 69-70).

Odpowiedź na apelację złożyła również uczestniczka postępowania Bank (...) Spółka Akcyjna z siedzibą w W., w której wniosła o jej oddalenie i zasądzenie kosztów postępowania według norm przepisanych (odpowiedź na apelację – k. 73).

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Apelacja jest niezasadna.

Wbrew zapatrywaniom skarżącej, Sąd I instancji dokonał prawidłowej, gdyż odpowiadającej wymogom określonym w art. 233 § 1 k.p.c. oceny dowodów, w oparciu o którą wyprowadził trafne wnioski jurydyczne w zakresie przepisów kodeksu cywilnego regulujących kwestię uchylenia się od skutków prawnych niezachowania terminu do złożenia oświadczenia o odrzuceniu spadku. Argumentację i ustalenia faktyczne Sąd Okręgowy w pełni aprobuje.

Zarzuty apelacji wprawdzie nie zostały sprecyzowane w odniesieniu do konkretnych norm prawa procesowego jak i materialnego, lecz ich uzasadnienie ujawnia, że skarżąca kontestuje, że skuteczność uchylenia się od skutków prawnych niezachowania terminu do złożenia oświadczenia o odrzuceniu spadku wymaga spełnienia przesłanek określonych w art. 1019 k.c. oraz przepisach części ogólnej kodeksu cywilnego dotyczących wad oświadczenia woli, a zatem uwzględnienie wniosku o zatwierdzenie takiego uchylenia jest możliwe jedynie wtedy, gdy przedmiotowe przesłanki zostaną spełnione.

Analiza materiału dowodowego zgromadzonego w niniejszej sprawie, pomimo przeciwnego stanowiska skarżącej, nakazuje przychylić się do zapatrywania Sądu I instancji, że wnioskodawczyni nie dołożyła należytej staranności, aby dowiedzieć się o zobowiązaniach męża, choć z pewnością miała taką możliwość.

Sąd Rejonowy prawidłowo ustalił, że skarżąca o istnieniu długów spadkowych dowiedziała się w związku ze złożeniem przez wierzycieli spadkodawcy wniosków o stwierdzenie nabycia spadku. Skarżąca próbowała usprawiedliwić niedołożenie własnych starań w pozyskaniu informacji o zobowiązaniach M. M. (2) opieszałością wierzyciela w ustalaniu kręgu spadkobierców zmarłego męża. E. M. w apelacji wskazała ponadto, że brak jej aktywności w zakresie ustalenia rzeczywistego stanu spadku wynikał z zapewnień banku, z którym mąż miał zawartą umowę rachunku bankowego o braku zobowiązań zmarłego. Postawę skarżącej słusznie zatem Sąd Rejonowy uznał za pasywną, nienoszącą cech staranności w ustalaniu, co wchodzi w skład spadku po zmarłym mężu.

Błąd wnioskodawczyni, na który się powołała, wnosząc o zatwierdzenie uchylenia się przez nią od skutków prawnych niezłożenia oświadczenia o odrzuceniu spadku w terminie, zgodnie z przepisem art. 1019 k.c. winien mieć prawną doniosłość, tj. nie tylko dotyczyć treści przyjęcia spadku i być istotnym, ale i nie stanowić następstwa niedołożenia należytej staranności przez spadkobiercę. Ocena w tym aspekcie w realiach niniejszej sprawy nie może zaś pomijać, że swoje wyobrażenie o stanie rzeczy, mającym znaczenie dla rozstrzygnięcia tej sprawy, wynika z zaniedbania własnych spraw przez wnioskodawczynię, na której spoczywał obowiązek dołożenia należytej staranności w ustalaniu

rzeczywistego stanu majątku spadkowego, gdyż tylko w tych okolicznościach brak wiedzy o stanie spadku można by rzeczywiście uznać za błąd.

Ponadto skarżąca nie zachowała rocznego terminu określonego w art. 88 § 2 k.c., który rozpoczyna swój bieg z chwilą wykrycia błędu. Rację ma Sąd Rejonowy, że termin ten upłynął dla wnioskodawczyni najpóźniej z dniem 14 lutego 2015 r., tj. po upływie roku od doręczenia jej odpisu wniosku o stwierdzenie nabycia spadku wraz z załącznikami. Błędne jest zatem stanowisko skarżącej, która w apelacji podnosi, że to opieszałość banku doprowadziła do uchylenia przez nią terminowi do uchylenia się od skutków prawnych niezłożenia w terminie oświadczenia o odrzuceniu spadku. Skarżąca bowiem błędnie przyjmuje początek biegu rocznego terminu określonego w przepisie art. 88 § 2 k.c., który, co warto jeszcze raz uwypuklić, rozpoczął swój bieg dopiero od dnia doręczenia wnioskodawczyni odpisu wniosku o stwierdzenie nabycia spadku wraz z załącznikami. Należy podkreślić także, że wnioskodawczyni w sprawie o stwierdzenie spadku po zmarłym M. M. (2) odebrała osobiście odpis postanowienia o zawieszeniu tegoż postępowania w dniu 24 kwietnia 2014 r., a zatem miała ona odpowiedni czas na ustalenie swojej sytuacji faktycznej i prawnej, aby zachować termin do uchylenia się od skutków niezłożenia oświadczenia o odrzuceniu spadku w terminie. A. przyznała (zarówno w toku postępowania przed Sądem I instancji, jak i w apelacji), że o zobowiązaniach męża dowiedziała się w związku ze sprawą o stwierdzenie nabycia spadku po nim, zaś skoro jej wniosek o zatwierdzenie uchylenia się od skutków prawnych niezachowania terminu do złożenia oświadczenia o odrzuceniu spadku został zwrócony w dniu 20 października 2014 r. wobec nieuzupełnienia jego braków formalnych, to nie mógł odnieść zamierzonego przez wnioskodawczynię skutku jej ponowny wniosek złożony dopiero w dniu 25 czerwca 2015 r.

Skarżąca nie dostrzega, że wedle dyspozycji art. 1019 § 1 pkt 1 k.c. w zw. z art. 1019 § 2 k.c., uchylenie się od skutków prawnych niezachowania terminu do złożenia oświadczenia o przyjęciu lub odrzuceniu spadku powinno nastąpić przed sądem. A skoro tak, to zwrot wniosku E. M. w trybie art. 130 § 2 k.p.c., nawet jeśli istotnie został przez wnioskodawczynię złożony jeszcze przed upływem terminu zakreślonego w art. 88 § 2 k.c., nie doprowadził do złożenia oświadczenia przed sądem. Pismo zwrócone stronie nie wywołuje bowiem żadnych skutków, jakie ustawa wiąże z jego wniesieniem. Z tego powodu złożenie wskazanego wniosku pozostać musiało bez znaczenia dla rozstrzygnięcia niniejszej sprawy. Przepisy kodeksu cywilnego wprowadzają w tym względzie modyfikację w zakresie reguł ogólnych dotyczących wady oświadczenia woli w postaci błędu.

W kontekście przedmiotu niniejszego postępowania, którego celem jest jedynie weryfikacja czy wnioskodawczyni skutecznie uchyliła się od skutków prawnych niezachowania terminu do złożenia oświadczenia o przyjęciu bądź odrzuceniu spadku po zmarłym M. M. (2), nie mogły odnieść też zamierzonego przez skarżącą skutku argumenty dotyczące określenia składu majątku spadkowego czy okoliczności powstania zobowiązań męża, jak również sukcesji praw i zobowiązań po zmarłym mężu wnioskodawczyni, które nie były przedmiotem rozpoznania w tej sprawie.

Na uwadze mieć zaś należy, że konsekwencją bezskutecznego upływu przedmiotowego terminu jest wygaśnięcie prawa do uchylenia się od skutków niezachowania terminu do złożenia oświadczenia o odrzuceniu spadku, nawet jeśli faktycznie niezachowanie terminu zastrzeżonego w art. 1015 § 1 k.c. nastąpiło pod wpływem błędu. W tym stanie rzeczy, trafną jest tym samym konkluzja Sądu I instancji, że złożony przez wnioskodawczynię wniosek nie zasługuje na uwzględnienie.

Reasumując, nie negując rozzalenia wnioskodawczyni, uzasadnionego przywołanymi przez nią okolicznościami dotyczącymi sposobu życia męża, nie można jednak nie zauważyć, że przeszkodą do uwzględnienia złożonego przez nią wniosku jest jej własne zaniedbanie i brak należytej troski o własne interesy, wyrażające się w niezachowaniu zastrzeżonego ustawą terminu, nie zaś uchybienia ze strony Sądu Rejonowego i jego niewłaściwa ocena zaistniałego stanu rzeczy.

W tym stanie rzeczy Sąd Okręgowy w punkcie 1. postanowienia na podstawie art. 385 k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. oddalił apelację jako bezzasadną.

O kosztach postępowania apelacyjnego, Sąd Okręgowy w punkcie 2. postanowienia rozstrzygnął w oparciu o art. 520 § 3 k.p.c., uznając, że w tej sprawie zachodzą podstawy do odstąpienia od zasady rozliczenia kosztów postępowania

nieprocesowego, zgodnie z którą uczestnicy winni ponosić koszty postępowania związane ze swoim udziałem w sprawie, wobec sprzeczności interesów wnioskodawczyni i uczestniczki postępowania (...) spółki z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w S.. Uczestnicze należał się zatem zwrot kosztów postępowania apelacyjnego, na które składa się kwota 60 zł tytułem kosztów zastępstwa procesowego zgodnie z § 8 pkt 2 w zw. z § 12 ust. 1 pkt 1 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu (t.j. Dz.U. z 2013 r., poz. 490 ze zm.).